

Потапова О.В.,

асистент кафедри міжнародного та європейського права ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ОКРЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ У СФЕРІ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Міжнародна технічна допомога, як одна із форм співробітництва держав, має велике значення для мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи, відродження та сталого економічного розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення. Втім ефективність міжнародної технічної допомоги, яка надається Україні, сьогодні залишається низькою, що обумовлено рядом проблем правового і організаційного характеру, які потребують негайного вирішення.

Міжнародна технічна допомога надається Україні на підставі міжнародних договорів. Для реалізації проектів, зазначених у таких міжнародних договорах, на національному рівні можуть укладатися цивільно-правові угоди.

Так, відповідно до Угоди про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку, як розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунку ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною станцією [8]. ЧАЕС для реалізації проектів, передбачених в Угоді, має право укласти договори поставки товарів, робіт і послуг з підрядниками чи консультантами.

З метою підвищення ефективності залучення та використання міжнародної технічної допомоги, забезпечення сталого розвитку та розв'язання найгостріших соціальних і економічних проблем Кабінетом Міністрів України були підготовлені «Стратегічні напрями та завдання щодо залучення міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009—2012 роки» [7]. Серед яких зазначені і такі, що безпосередньо пов'язані з аварією на ЧАЕС, а саме: реконструкція, модернізація і технічне переоснащення об'єкта «Укриття»; будівництво нового безпечного конфайнмента та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систе-

му; будівництво заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, будівництво промислового комплексу з поводження з твердими радіоактивними відходами та сховища відпрацьованого ядерного палива; моніторинг поводження з радіоактивними відходами чорнобильського походження та створення центральної аналітичної лабораторії для категоризації радіоактивних відходів зони відчуження.

З метою більш ефективного отримання технічної допомоги до «Стратегічних напрямів і завдань...» доцільно включити і такі, які б відображали специфіку соціально-економічного розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення. Які були б орієнтовані на впровадження програми економічного та соціального розвитку на даних територіях відповідно до рекомендацій Звіту «Гуманітарні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС. Стратегія відродження» [9].

Міжнародна технічна допомога, що надається для мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи, підлягає особливому режиму оподаткування, обов'язковій державній реєстрації. Забороняється необгрунтована відмова у державній реєстрації такої допомоги. Про це зазначається в Законі України «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему» [2].

Процедуру планування, звітності, проектування, експертизи, погодження та затвердження проектів будівництва і отримання відповідних дозволів під час виконання програми міжнародної технічної допомоги — Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття» врегульовано «Порядком виконання Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України [6].

Офіційна дефініція міжнародної технічної допомоги в законодавстві нашої держави міститься в Постанові Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги», яка затвердила Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги [5].

За цим документом «міжнародна технічна допомога — ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України».

На наш погляд, дане визначення не розкриває зміст, а головне — основну мету та значення для України такої допомоги.

У міжнародній практиці можна знайти багато визначень міжнародної технічної допомоги. Так, наприклад Програма розвитку ООН (United Nations Development Programme) визначає її як надання на пільгових умовах засобів для передання ноу-хау та створення інфраструктури в рамках національних організацій для здійснення діяльності, яка направлена на розвиток.

Світовий Банк (The World Bank) під міжнародною технічною допомогою розглядає дії, коли передаються чи адаптуються ідеї, ноу-хау, технології чи досвід щодо стимулювання економічного розвитку.

Організація економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development) пропонує наступне визначення: «міжнародна технічна допомога — передача знань через навчання персоналу, досліджень та пов'язаних з цим процесом коштів». При цьому ОЕСР поділяє міжнародну технічну допомогу на два види: технічну допомогу, що пов'язана з інвестиціями; та незв'язану технічну допомогу [11, с. 14].

Всі наведені визначення різні, але в них міститься одна дуже значна деталь — міжнародна технічна допомога надається *з метою розвитку*.

Звертаючи увагу на те, що міжнародна технічна допомога має важливе значення для економічного і соціального розвитку України, вирішення проблем ядерної та екологічної безпеки; для відродження і сталого економічного розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення, вважаємо за доцільне до нового проекту Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» включити більш змістовне визначення міжнародної технічної допомоги, ніж міститься у вищезазначеній Постанові Кабінету Міністрів України. Врахувати довготривалий характер такої допомоги, використання її саме *з метою розвитку* та вирішення певних проблем, а не виключно підтримки.

За приклад можна взяти визначення, яке міститься в Указі Президента Республіки Білорусь [4], відповідно до якого міжнародна технічна допомога — один з видів допомоги, яка безоплатно надається донорами міжнародної технічної допомоги з метою надання підтримки в соціальних та економічних перетвореннях, охороні навколишнього середовища, ліквідації наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС, розвитку інфраструктури шляхом проведення досліджень, навчання, обміну спеціа-

лістами, аспірантами та студентами, передання досвіду та технологій, грошових коштів, поставки обладнання та інших товарів (майна) за узгодженими проектами (програмами) міжнародної технічної допомоги.

Проблеми, породжені Чорнобильською катастрофою, потребують системного вирішення, комплексного підходу, чіткого розуміння ситуації, перспективного бачення, визначення пріоритетних напрямів, концентрації коштів. Вирішити таке завдання під силу лише єдиному центральному органу виконавчої влади з подолання наслідків Чорнобильської катастрофи [11].

Створення такого органу виконавчої влади сприяло б координації основних напрямків та формулюванню пріоритетних потреб в наданні міжнародної допомоги. Практика залучення і використання міжнародної технічної допомоги в Україні показує, що успішними проектами є такі, в яких українська сторона бере участь у визначенні пріоритетів, підготовці технічного завдання проекту, і в яких до реалізації проекту залучаються кваліфіковані українські спеціалісти [12].

Існуюча стратегія діяльності щодо залучення міжнародної технічної допомоги не визначає чіткі цілі та систему критеріїв оцінки ефективності використання цієї технічної допомоги, не завжди узгоджується із соціально-економічними пріоритетами України.

Як наслідок, часто програми донорів формуються, виходячи з їх власного бачення та можливостей, а не з потреб українських реципієнтів. Українські бенефіціари (органи-координатори) в такій ситуації не мають чіткої позиції стосовно змісту проектів міжнародної технічної допомоги і не впливають на процес їх відбору та впровадження [13].

Створення єдиного органу виконавчої влади з проблем Чорнобильської катастрофи було б важливим кроком для забезпечення формування і виконання єдиної стратегії щодо залучення міжнародної технічної допомоги з метою подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Реалізації даної мети сприяли б наступні функції такого органу:

- розробка програм та перспективних проектів залучення міжнародної технічної допомоги, які були б своєрідними довідниками для країн-донорів;

- проведення моніторингу проектів (програм) міжнародної технічної допомоги;

- контроль за цільовим використанням фінансових ресурсів проектів (програм) міжнародної технічної допомоги.

Література

1. Закон України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему» // Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 24. — Ст. 300.
2. Закон України «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему» // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 4. — Ст. 33.
3. Указ Президента України «Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги» // Офіційний вісник Президента України. — 2007. — № 6. — Ст. 16.
4. Указ Президента Республіки Беларусь // Національний реєстр правових актів Республіки Беларусь. — 2005. — № 129.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» // Урядовий кур'єр. — 20.03.2002. — № 53.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виконання Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття» // Офіційний вісник України. — 2003. — № 14. — Ст. 32.
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегічних напрямів та завдань щодо залучення міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009—2012 роки» // Офіційний вісник України. — 2009. — № 76. — Ст. 8.
8. Угода про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією від 12.11.1996 // Офіційний вісник України. — 2009. — № 90. — С. 96.
9. *Папрік Грей*. «Гуманітарні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС. Стратегія відродження». — 02.02.2002 // chernobyl.info.
10. Парламентські слухання «Про стан, заходи і перспективи подолання наслідків Чорнобильської катастрофи» 16.04.2008 // http://www.gada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl1604108.htm
11. Международная техническая помощь Республике Беларусь: в вопросах и ответах. — Минск: Юнипак, 2004.
12. Проблеми координації міжнародної технічної допомоги в Україні порівняно з польським досвідом. Звіт про дослідження // www.icps.com.ua/files/articles/33/58/coordination_ta_ukr.pdf.
13. Повідомлення Рахункової палати України «Стратегічна безцільність залучення міжнародної технічної допомоги» // <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/877603.jsessionid=590757A2079F5321F5378847932D77F>.